

Сьомко Тетяна. Креативний підхід до створення освітнього середовища НУШ. *Дитинство: сучасні реалії, виклики, перспективи* : зб. наук. праць за матер. науково-методичного онлайн-семінару до Дня захисту дітей (Хмельницький, 31 травня 2021 р.) / за ред. Л. І. Романовська, Л. О. Данильчук, Ю. Л. Бриндіков. Хмельницький : 2021. С.154–159.

Сьомко Тетяна
магістрантка ННІ педагогіки,
науковий керівник: **Павленко Віта**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, професійної освіти
та управління освітніми закладами
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Креативний підхід до створення освітнього середовища НУШ

В умовах реформування сучасної освіти одним із найбільш пріоритетних її завдань є формування гармонійно та всебічно розвиненої особистості, яка вміє висувати нестандартні ідеї, пропонувати оригінальне розв'язання проблем, а також володіє навичками самостійного пошуку, не боїтиметься діяти творчо як в умовах школи, так і за її межами [5, с. 18].

Саме це безпосередньо залежить від умов, серед яких провідне місце належить освітньому розвивальному середовищу школи, яке за належних умов його організації є тим осередком, де дитина вчиться, соціалізується, набуває нових вражень, розвивається творчо і самовдосконалюється.

Роль освітнього розвивального середовища як умови успішного навчання, виховання та розвитку школяра, охарактеризовано у працях педагогів та психологів минулого, так і сучасних дослідників: О. Антонової, І. Бежа, Т. Гончаренка, Л. Виготського, Н. Менчинської, Г. Люблінської, Л. Занкова, В. Давидова, Г. Костюка, С. Максименка, А. Щукіної, Г. Шамової та ін.

Нестандартний підхід до створення освітнього розвивального середовища у сучасній школі та його значущість для розвитку творчості дітей відзначили такі педагоги, як: А. Богуш, І. Зязюн, Н. Гавриш, А. Леушина, Ю. Мануйлов, В. Ясвін та інші.

Як відомо, середовище є сукупністю умов або обставин, які оточують людину [1, с. 140]. Ю. Мануйлов, розглядає це поняття не лише як певні обставини, завдяки яким можуть реалізуватися певні процеси, але і як «осередок», «проміжну ланку», «засіб досягнення» певної мети, яке може бути внутрішнім, зовнішнім, пасивним або активним, розвивальним тощо [3, с. 5].

Освітнє розвивальне середовище навчального закладу – це динамічне утворення, зміни якого зумовлені впливом освітніх реформ та навколишнього середовища.

На думку В. Ясвіна, освітнє розвивальне середовище слід розуміти як умову та систему впливів, за допомогою яких розвивається особистість, які знаходяться у «предметному та просторово-предметному оточенні» [6, с. 27].

Як правило, структура розвивального середовища сучасної школи повинна передбачати такі моделі щодо його побудови, як: еколого-особистісна, соціальна, психологічна, комунікативна.

Наприклад, *екологічна модель*, яку розробив В. Ясвін, за якою освітнє середовище розглядають як «систему впливів та умов, які можуть міститися у соціальних та просторово-предметних умовах, які оточують особистість» [6, с. 29]. Розвивальне середовище на засадах НУШ повинно містити такі складові, як: просторово-предметну, за якою варто передбачити ефективне облаштування всіх приміщень для проведення занять, а також прилеглу територію, будівлі допоміжних служб тощо.

Соціальна складова організації освітнього розвивального середовища школи повинна передбачати характер успішної взаємодії учасників освітнього процесу (не лише педагогів та учнів, а й батьків, адміністрації школи та ін.).

Психологічний компонент повинен включати такі форми, методи та засоби навчання, які будуть цілком відповідними віковим та індивідуальним (психологічним) особливостям молодшого школяра, за допомогою яких буде успішно реалізуватися стратегія освітнього процесу у сучасній школі [1, с. 256].

Вчені В. Рубцов, Ю. Мануйлов у питанні організації освітнього розвивального середовища школи, окремо виділяють *комунікативну модель*, за

якою середовище слід розглядати як форму співпраці (комунікативної взаємодії) між учасниками освітнього процесу: учнями та педагогами, самими учнями. Основна ідея цієї моделі – розуміння як учнями, так і педагогами того, що необхідна умова успішного та гармонійного розвитку дитини – це її комунікативна взаємодія з іншими в умовах школи [5, с. 67]. За цією моделлю вчені також передбачаються знання педагогом психологічних характеристик учнів, врахування їх психології у процесі передачі знань. Підтримуючи ідею в контексті реалізації цього підходу, сучасні дослідники І. Бех [1], В. Зязюн [2] зазначають, що комунікативна модель організації освітнього розвивального середовища закладу освіти на засадах НУШ повинна обов'язково передбачати відповідні цінності та ціннісні установки учасників освітнього процесу, які складають основу сучасної педагогіки, без яких процес навчання неможливо реалізувати успішно.

Дослідник В. Ясвін, розглядаючи особливості до структури освітнього розвивального середовища відносить: фізичне оточення, яке слід розглядати як умови облаштування приміщення школи: дизайн, розміщення кабінетів, умови, у яких відбувається переміщення учнів; людський фактор, до якого належить добір учнів у класі, статево-вікова структура класу, наповненість класу, як чинники, які безпосередньо можуть впливати на соціальну поведінку учнів; програма навчання, до якої входять такі умови, як: форми, методи та засоби організації навчання, здатність педагога до новаторства, форми передачі та контролю знань [6, с. 30].

До основних засад, на думку авторів [5; 6] на яких повинно організовуватися освітнє розвивальне середовище сучасної школи, варто відносити креативний підхід, адже, як відомо, креативність – запорука успішного розвитку та навчання учня, яке сприяє здатності висувати нестандартні ідеї, мати різні варіанти розв'язання навчальних завдань, діяти нестандартно та самостійно, не боятися помилок у процесі пошуку істини.

Саме цьому найбільш ефективно сприяє початкова ланка освіти та умови освітнього розвивального середовища. Адже, як свідчать психолого-педагогічні

дослідження, саме початкова школа – важливий етап у становленні та розвитку особистості кожної дитини. Як свідчать психолого-педагогічні дослідження, саме молодший шкільний вік вважається тим сприятливим періодом для розвитку дитини, коли активно розвивається її творча уява, образне мислення, а також такі пізнавальні процеси, як передумови розвитку творчої особистості, як: увага, мислення, мовлення. Це період активного розвитку не лише пізнавальної сфери учня, але і його здібностей та можливостей, за допомогою чого школяр може реалізувати себе. В умовах реформування сучасної початкової освіти до ефективних засобів, які сприяють розвитку особистості учня, яка буде здатна до вияву самостійних нестандартних, та водночас успішних ідей та рішень, варто також відносити вплив шкільного зовнішнього (освітньо-розвивального) середовища передусім того, із яким пов'язана основна діяльність дитини цього віку – навчальна.

Активність у дослідженнях креативності зросла на початку 60-х років ХХ ст. і розвивається до цього часу. Концепція креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності набула популярності після виходу у світ робіт Дж. Гілфорда. Подальший розвиток ця проблема набула в дослідженнях Е. Торренса. Однією з останніх за часом виникнення концепцій креативності є «теорія інвестування», запропонована Р. Стернбергом і Д. Лавертом [4, с. 16].

Процес розвитку учня початкових класів із врахуванням креативного підходу у питанні організації освітнього розвивального середовища НУШ повинен здійснюватися з обов'язковим добором тих ефективних засобів у освітньо-розвивальному середовищі, які мають відповідність віковим та індивідуальним особливостям учнів початкових класів, відповідно до інтересів та смаків дітей. На думку І. Зязюна, така робота може бути здійснена із добором цікавих ігор, творчих вправ, які досить позитивно сприймаються учнями молодших класів [2, с. 33]. Адже, як відомо, правильне, та оригінальне розміщення парт у класі, наявність ігрових зон, куточків «відкриттів», бібліотеки, використання інтерактивних дощок, облаштування класів мультимедійними комплексами, доцільне педагогічне керівництво роботи

дитини із комп'ютером: під час пошуку інформації у мережі Інтернет, створенні презентації тощо, що, на наш погляд, зробить процес навчання та виховання дітей в умовах школи незвичним, цікавим і захоплюючим.

Таким чином, освітнє розвивальне середовище варто розглядати як умови соціально-психологічного та матеріального характеру, завдяки яким реалізується процес навчання на виховання у закладі освіти. У початковій школі освітнє розвивальне середовище – це модель соціокультурного простору, у якому відбувається становлення та розвитку особистості учня. Адже в цей період найбільш активно розвиваються здібності, вміння та навички дітей. За умов креативного підходу у організації освітньо-розвивального середовища школи це можна реалізувати найбільш ефективно.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. Чернівці : Букрек, 2015. С. 255–480.
2. Зязюн І. Педагогічна психологія чи психологічна педагогіка?! Естетика і етика педагогічної дії: збірник наукових праць. Вип. 3. Київ-Полтава, 2012. С. 20–37.
3. Мануйлов Ю. Концептуальные основы средового подхода в воспитании. Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. 2008. Т. 14., Серия: «Педагогика. Психология. Социальная работа. Ювенология. Социокинетика». №1. С. 5–7.
4. Павленко В. В. Креативність: сутність, структура, закономірності формування і розвиток. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. праць / Київ ун-т ім. Б. Грінченка / редкол. : Огнев'юк В.О., Хоружа Л. Л. К. : ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. Вип. 23. С. 15–21.
5. Рубцов В. В., Ивошина Т. Г. Проектирование развивающей образовательной среды школы. Москва : Изд-во МГППУ, 2018. 272 с.
6. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. Москва : Смысл, 2001. 365 с.